

עין משפט מסכת ערכין

דף ב.

עין משפט א הרמב"ם הל' ערכין וחרמין פ"א הט"ז

כְּהֲנִים וְלוֹוִיִּם מְעַרְכִין וְנִעְרְכִין * כְּשֶׁאָר יִשְׂרָאֵל. וְקָטָן
שֶׁהִגִיעַ לְעוֹנֹת נְדָרִים וְהֶעֱרִיף אוֹ נָדַר דָּמִים חֵיב לְשַׁלֵּם
שְׁהָרִי נְדָרָיו קִימָם כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת נְדָרִים:

עין משפט ב הרמב"ם הל' ערכין וחרמין פ"א ה"ז

הָעֶבֶד נִעְרַף וְעוֹרָף * כְּשֶׁאָר יִשְׂרָאֵל. וְאִם יִפְדָּה וְהָיָה לוֹ
יִתֵן עֶרֶף שְׁנֵדָר:

עין משפט ג הרמב"ם הל' ערכין וחרמין פ"א ה"ח

טְמֵטוֹם וְאַנְדְרוּגִינוֹס אֵין לָהֶם עֶרֶף * שְׁלֹא קִצְבָה תוֹרָה
עֶרֶף אֶלָּא לְזָכָר וְדָאִי אוֹ לְנִקְבָה וְדָאִית. לְפִיכָף טְמֵטוֹם
וְאַנְדְרוּגִינוֹס שְׁאָמַר עֶרְכִי עָלַי אוֹ שֶׁהֶעֱרִיכוּ אַחַר אֵינוֹ
חֵיב כְּלוּם:

- א. כסף משנה: כהנים ולוים מעריכים ונערכים. משנה בריש ערכין: וקטן שהגיע לעונת הגדרים וכו'. נזיר פרק תשיעי (דף ס"ב:);
- ב. כסף משנה: העבד נערך ועורף וכו'. גם זה שם במשנה:
- ג. כסף משנה: טומטום ואנדרוגינוס אין להם ערך וכו'. משנה בריש ערכין:

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ד

הרמב"ם הל' ערכין וחרמין פ"א ה"ו

הַעֲכוּ"ם נֶעְרָךְ אָבֵל אֵינוֹ מֵעֲרִיךְ. כִּי צַד. עֲכוּ"ם שְׁאָמַר
עָרְכִי עָלַי אוֹ עָרָךְ יִשְׂרָאֵל זֶה עָלַי לֹא אָמַר כָּלוּם. וַיִּשְׂרָאֵל
שְׁאָמַר עָרָךְ עֲכוּ"ם זֶה עָלַי אוֹ עָרָךְ פְּלוּנִי הַעֲכוּ"ם עָלַי
נֹתֵן לְפִי שְׁנֵי הַעֲכוּ"ם הַנֶּעְרָךְ. וְכֵן הַמֵּעֲרִיךְ אֶת הַחֲרֵשׁ
וְאֶת הַשּׁוֹטֵה חֲיֵב וְנוֹתֵן לְפִי שְׁנָיו:

עין משפט ה

הרמב"ם הל' ערכין וחרמין פ"א ה"ז

עין לעיל עין משפט א

עין משפט ו

הרמב"ם הל' ערכין וחרמין פ"א ה"ח

אֶחָד הַמֵּעֲרִיךְ אֶת הַיָּפֵה הַבְּרִיאָה וְאֶחָד הַמֵּעֲרִיךְ אֶת
הַכָּעוֹר הַחֹלָה. אֶפְלוּ הָיָה הַנֶּעְרָךְ מִכָּה שְׁחִין אוֹ סוּמָא

ד. כסף משנה: העכו"ם נערך אבל אינו מעריך. משנה שם (דף ה'): עכו"ם ר"מ אומר נערך אבל לא מעריך ר' יהודה אומר מעריך אבל לא נערך ובגמ' ת"ר בני ישראל מעריכין ואין העכו"ם מעריכין יכול לא יהיו נערכין תלמוד לומר איש דברי ר"מ אמר ר"מ וכי מאחר שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט מפני מה אני אומר נערך ולא מעריך מפני שריבה הכתוב בנערכים יותר מבמעריכים שהרי חרש שוטה וקטן נערך אבל לא מעריך ר"י אומר בני ישראל נערכים ואין העכו"ם נערכים יכול לא יהו מעריכים תלמוד לומר איש אמר ר"י וכי מאחר שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט מפני מה אני אומר עכו"ם מעריך ולא נערך מפני שריבה הכתוב במעריכים יותר מבנערכים שהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכים אבל לא נערכים אמר רבא הלכתיה דרבי מאיר מסתברא טעמיה לא מסתברא. הלכתיה [דרבי מאיר] מסתברא דכתיב לא לכם ולנו לבנות את בית אלהינו טעמיה לא מסתברא דקא מייתי ליה מחרש שוטה וקטן שאני חרש שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו טעמיה דרבי יהודה מסתברא דקא מייתי לה מטומטום ואנדרוגינוס דאע"ג דבני דעה מעטינהו רחמנא הלכתיה לא מסתברא דכתיב לא לכם ולנו לבנות את בית אלהינו ופסק רבינו כר"מ משום דאמר רבא דמסתברא הלכתיה: וכתב הראב"ד א"א פוסק כרבי מאיר ור"י חולק ואמר מעריך אבל לא נערך וכו' ורבינו סובר דכיון דאתמר עלה מסתבר טעמיה עדיף מכללא דר"מ ור"י הלכה כר"י שהוא כלל כולל בעלמא ואין למדין מן הכללות: וכן המעריך את החרש ואת השוטה חייב וכו'. משנה שם:

ה. כסף משנה: אחד המעריך את היפה הבריא וכו'. משנה ריש פרק ג' דערכין (דף י"ג). ומ"ש אפי' היה הנערך מוכה שחין, בריש ערכין:

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעטורים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

או גִּדְּם וַיֵּשׁ בוּ כָּל מוֹם נוֹתֵן לְפִי שָׁנָיו כְּמוֹ שְׁכָתוֹב
בַּתּוֹרָה:

עין משפט ז הרמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ג ה"ט

חֲמֵשֶׁה שֶׁהֵבִיאוּ זֶבַח אֶחָד כֶּלֶן סוּמְכִין עָלָיו י זה אַחַר
זֶה. לֹא שִׁיִּסְמְכוּ כֶּלֶן בְּבֵת אַחַת. מִי שָׁמַת וְהֵנִיחַ קֶרְבָּנוֹ
עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים הָרִי יוֹרְשׁוֹ מֵבִיאוּ וְסוּמְךָ עָלָיו וַיִּמְבִּיא
נִסְכָּיו:

עין משפט ז הרמב"ם הל' תמורה פ"א ה"ה

הַיּוֹרֵשׁ מִמִּיר. ז הֵנִיחַ בְּהֵמָה לְשָׁנֵי בָּנָיו וַיִּמַּת הָרִי זוֹ קֶרְבָּה
וְאֵין מְמִירִין בָּהּ שֶׁהָרִי הֵם בָּהּ שְׁתַּפְּיִן וְהַשְׁתַּפְּיִן אֵין
עוֹשִׂין תְּמוּרָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ:

עין משפט ט הרמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ג ה"ט

עיין לעיל עין משפט ז

- ו. כסף משנה: חמשה שהביאו זבח אחד כולם סומכים עליו. משנה שם (דף צ"ד). ומה שכתב זה אחר זה וכו'. בתוספתא דמנחות פ"י: מי שמת והניח קרבנו עולה וכו'. משנה בס"פ שתי מדות (דף צ"ב) ואע"ג דאמרי' בריש תמורה דר' יהודה סבר דיורש אינו סומך כיון דסתם לן תנא התם ובפרק שתי מדות ובריש ערכין דלא כוותיה נקטינן כסתם מתניתין:
- ז. כסף משנה: היורש ממיר. שם פ"ק (דף ב'). ומ"ש הניח בהמה לשני בניו ומת וכו'. מימרא דר"י פ"ק דזבחים (דף ה'):

דף ב:

עין משפט א הרמב"ם הל' שופר פוכה ולולב פ"ו ה"א

נָשִׂים וְעֹבְדִים וְקִטְנִים פְּטוּרִים מִן הַסֶּכֶה. טְמֵטוֹם
וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס חֵיבִים מִסֶּפֶק. וְכֵן מִי שֶׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן
חוּרִין חֵיב. קָטָן שְׁאִינוֹ צָרִיךְ לְאָמוּהָ שֶׁהוּא [כְּבֵן חֲמֵשׁ]
כְּבֵן שֵׁשׁ חֵיב בְּסֶכֶה מִדְּבָרֵי סוּפְרִים כִּדִּי לְחַנְכוֹ בְּמִצּוֹת:

שו"ע או"ח סימן תרמ פעיף ב

ב. קטן שאינו צריך לאמו שהוא כבן חמש כבן שש חייב בסוכה
מדברי חכמים כדי לחנכו במצות.

ח. כסף משנה: קטן שאינו צריך לאמו וכו'. כתב הרב המגיד כתב רבינו כבן חמש כבן
שש ויש סעד לדבריו וכו'. ודע דאיתא בפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פ"ב) אהא
דכל קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה וכמה כבר ארבע וכבר חמש. ויש לתמוה אמאי
דחה הא דאתמר לענין סוכה ונקט שיעורא דאתמר גבי עירובין. ואפשר לדחוק ולומר
דמדגרסינן בירושלמי פרק הישן תני רבי הושעיא קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה ויוצא
בעירוב של אמו משמע דסוכה ועירוב כי הדדי נינהו. וקצת סעד יש לדבר מדחזינן דהא
דכמה כבר ארבע וכבר חמש לא אתמר בפרק הישן דהוא דוכתיה אלמא לאו עיקר הוא.
ודע דבפרק כיצד משתתפין מפליג לגבי עירוב בין איתיה לאבוה במתא לליתיה במתא
ואע"פ שרבינו סתם בפ"י מהלכות עירובין דבן ו' יוצא בעירוב אמו היינו בדליתיה לאבוה
במתא וכאן לענין סוכה כתב כבן ה' כבן ו' והיינו דבאיתיה לאבוה במתא בן ה' ובליתיה
הוי בן ו' ומינה נילף לעירוב:

ט. כל אחד לפי חריפות שכלו. ט"ז ס"ק ב'. והב"ח כתב בן חמש שלימות שנכנס לבן
שש ואביו בעיר, ואם אין אביו בעיר בן שש שלימות, באינו חריף אבל בחריף כבן
ארבע חייב בחינוך אם אינו נגרר אחרי אמו. מ"ב בשער הציון אות ה'.

י. אבל מן התורה פטור עד שיהיה בן י"ג שנים ויום אחד והבת בת י"ב שנים ויום אחד.
וואמו אינה חייבת לחנכו כמ"ש בסי' שמ"ג, אך י"א דהב"ד חייבים לחנכו. ובא"ר כתב
דאם אין לו אב אמו חייבת לחנכו, ואם גם אין לו ב"ד חייבים לחנכו, אבל להפרישו
מלא תעשה אין מחוייבין. ועיין בכה"ח אות י"א.

עין משפט ב

הרמב"ם הל' שופר סוכה ולולב פ"ז ה"ט

כָּל שְׁחִיב בְּשׁוֹפֵר וּבְסֶפֶה חִיב בְּנִטְיִילַת הַלּוּלָב. וְכָל
הַפֶּטוּר מִשׁוֹפֵר וְסֶפֶה פֶּטוּר מִנִּטְיִילַת לּוּלָב. קָטָן הַיּוֹדֵעַ
לְנַעֲנֵעַ חִיב בְּלוּלָב מִדְּבָרֵי סוּפְרִים כְּדִי לְחַנְכוֹ בְּמִצּוֹת:

עין משפט ג

הרמב"ם הל' ציצית פ"ג ה"ט

וּמִתֵּר לְהַכְנִס בְּצִיצִית לְבֵית הַכֶּסֶא וּלְבֵית הַמֶּרְחָץ. כ
נִפְסְקוּ לוֹ חוּטֵי לְבָן אוֹ תְּכֵלֶת זוֹרְקוֹ בְּאַשְׁפָּה מְפִנֵּי שֶׁהִיא
מְצוּהָ שְׂאִין בְּגוּפָה קְדֻשָּׁה. וְאֶסוּר לְמַכּוֹר טְלִית מְצִיֵּצַת
לְכוּתֵי עַד שְׁיִתִּיר צִיצִיּוֹתֶיהָ. לֹא מְפִנֵּי שֶׁיֵּשׁ בְּגוּפָה קְדֻשָּׁה

כ. כסף משנה: ומותר להכנס בציצית לבית הכסא ולבית המרחץ. כ"כ נימוקי יוסף בשם
גאון והביא הוא ז"ל ראיה לדבר מדאמר בפרק התכלת (שם מ"ג) דר"י הוה מברך כל
צפרא להתעטף בציצית משום דקסבר כל זמן שמניחה מברך עליה והא דלא הוה מברך
אלא בצפרא משום דלא הוי שרי לגלימיה כוליה יומא ש"מ שמותר לעשות צרכיו בטלית
מצוייצת דאל"כ היה צריך לסלקו כשהיה עושה צרכיו ונמצא שהיה מברך עליו כמה פעמים
ביום: נפסקו לו חוטי לבן או תכלת זורקו לאשפה וכו'. בפרק בני העיר (מגילה כ"ו): ת"ר
תשמישי מצוה נזרקים אלו הן תשמישי מצוה סוכה ולולב שופר ציצית. ופירש הר"ן דדוקא
כשעבר מצותן וכ"כ בעיטור וכן הם דברי רבינו דלא שרי לזורקן לאשפה אלא דוקא
בנפסקו ואפילו להשתמש בהם אוסר בשאלתות שכתב שאסור לבני ישראל למעבד
צורכיהו במידי דעביד למיפק ביה ידי חובת מצוה כגון חוטין הקבועין בטלית למיסר בהו
מדעם א"נ הושענא לאורוחי ביה ואתרוג דמצוה למיכליה דילפינן מדם דאמר קרא במה
ששפך יכסה שלא יהיו מצוות בזויות עליו דדוקא תשמישי מצוה בתר דאתעבדו בהו מצוה
נזרקים ע"כ. ובהדיא אמר בפרק במה מדליקין (שבת כ"ב) דטעמא דאסור להרצות מעות
כנגד נר חנוכה כדי שלא יהיו מצוות בזויות עליו כמו גבי דם ואיבעיא להו מהו להסתפק
מנויי סוכה כל שבעה ואמר רב יוסף אבוהון דכולהו דם: ואסור למכור טלית מצוייצת
לעכו"ם וכו'. בפרק התכלת מנחות (דף מ"ג): נשים ועבדים וקטנים פטורים וכו'. כבר
נתבאר בפרק זה שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים ועבדים פטורים. ומ"ש שכל קטן
שיודע להתעטף וכו'. ברייתא סוף פרק לולב הגזול (סוכה מ"ב): ומ"ש ונשים ועבדים
שרצו להתעטף מתעטפים בלא ברכה וכן שאר מצוות עשה שהנשים פטורות מהן וכו'. כתב
ההגהות שרש"י היה אוסר להם לברך וכדעת רבינו ודלא כר"ת שכתב שיכולים לברך:
כתב הראב"ד ונשים ועבדים וכו' א"א דוקא שאין בה כלאים וכו' מאי יומא טבא איכא
עכ"ל. ויש לדחות סעד זה דאי הלכה כר' יהודא לא יעביד להו בברכה והוה ס"ד דטפי
עדיף מי שאינו מצווה ועושה בלא ברכה ממי שמצווה ועושה בברכה. ומה שכתב בתחלה
דדוקא בציצית שאין בה כלאים. פשוט הוא ולא הוצרך רבינו לכותבו: טומטום ואנדרוגינוס
חייבין בכולן מספק וכו'. פשוט הוא:

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים
בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

אֵלָא שְׁמָא יִתְעַטֵּף בָּהּ וַיִּתְלַוּהָ עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל וַיִּדְמָה שֶׁהוּא
 יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיֶה גִּנּוּוֹ. נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקִטְנִים פְּטוּרִין מִן
 הַצִּיצִית מִן הַתּוֹרָה. וּמִדְּבָרֵי סוֹפְרִים שְׁפָל קָטָן שִׁיּוּדַע
 לְהִתְעַטֵּף חַיֵּב בְּצִיצִית כְּדֵי לְחַנְּכוֹ בְּמִצּוֹת. וְנָשִׁים וְעֶבְדִּים
 שָׂרְצוּ לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית מִתְעַטְפִּים בְּלֹא בְרָכָה. וְכֵן שָׂאָר
 מִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַנָּשִׁים פְּטוּרוֹת מֵהֵן אִם רָצוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתָן
 בְּלֹא בְרָכָה אֵין מִמַּחֲיִן בִּידָן. טְמֵטוֹם וְאַנְדְּרוּגִינוֹס חַיֵּבִין
 בְּכֻלָּן מִסָּפֵק לְפִיכָף אֵין מְבָרְכִין אֵלָא עוֹשִׂין בְּלֹא בְרָכָה:

שו"ע או"ח סימן יז סעיף ג

ג. ד. קטן היודע להתעטף ל' אביו צריך לקחת לו ציצית לחנכו מ'.

הגה: ודוקא שיודע להתעטף בב' ציציות לפניו וב' ציציות לאחוריו וגם יודע
 לאחוז הציציות בידו בשעת קריאת שמע.

עין משפט ד הרמב"ם הל' תפילין מזוזה ופ"ד הי"ג

כָּל הַפְּטוּרֵי מִקְרִיאַת שְׁמַע פְּטוּר מִתְּפִלִּין. קָטָן שִׁיּוּדַע
 לְשֹׁמֵר תְּפִלְיוֹ אָבִיו לֹקַח לוֹ תְּפִלִּין כְּדֵי לְחַנְּכוֹ בְּמִצּוֹת.

- ל. ו"א כבן ט' שנים וי"א הפקח בן שש ואינו פקח כבן שבע, ויש שכתבו דמשהגיע
 לג' שנים צריך לחנכו במצות ציצית וסימן לדבר ובשנה הרביעית יהיה לכם קודש.
- מ. וגם יברכו עליהם כדי להתלמד כמו בחינוך של שאר מצות, לבוש. ועיין בכה"ח אות
 י"ב שדן אם אביו חייב לקחת לו ציצית רק אם יש לו בגד בן ד' כנפות לקטן או
 שחייב אפי' לקחת לו בגד בן ד' כנפות כדי לחנכו במצוות.
- נ. כסף משנה: כל הפטור וכו'. משנה פרק מי שמתו (ברכות י"ז): נשים ועבדים וקטנים
 פטורים מק"ש ומן התפילין. ושנינו עוד שם מי שמתו מוטל לפניו פטור מק"ש ומן
 התפילין ותניא נמי התם (שם י"ח) המשמר את המת פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין.
 וחתן כבר כתב רבינו בפרק ד' מהלכות קריאת שמע שהוא פטור מכל המצות: קטן שיודע
 לשמור תפיליו וכו'. ברייתא סוף פרק לולב הגזול (סוכה מ"ב): חולי מעים וכו'. פרק כל
 הבשר (חולין דף ק"י) אמר רב יהודה חולי מעים פטורים מן התפילין ומשם למד רבינו

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים
 בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
 email: minchat.aaa@gmail.com

חֹלֵי מַעֲיִם וְכֹל מִי שֶׁלֹּא יָכוֹל לְשָׁמֵר אֶת נִקְבֵי אֶלָּא
 בְּצַעַר פָּטוּר מִן הַתְּפִלִּין. וְכֹל הַטְּמָאִים כְּלָן חַיִּבִין
 בַּתְּפִלִּין כְּטְהוּרִים. מְצֻטָּעַר וּמִי שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ מִיִּשְׁבֵּת
 וְנִכְוֶנָה עָלָיו פָּטוּר מִן הַתְּפִלִּין שֶׁהַמְּנִיחַ תְּפִלִּין אָסוּר לוֹ
 לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶן. כִּהְנִים בְּשַׁעַת הָעֵבוּדָה וְהַלְוִים בְּשַׁעַת
 שְׁאוּמְרִים הַשִּׁיר עַל הַדּוֹכֵן וְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת שְׁעוּמָדִים
 בַּמְּקָדֶשׁ פָּטוּרִין מִן הַתְּפִלָּה וּמִן הַתְּפִלִּין:

שו"ע או"ח סימן לו פעיף ג

ג. קטן היודע לשמור תפילין בטהרה ושלא ישן בהם חייב אביו לקנות
 לו תפילין לחנכו.

הגה: וי"א דקטן זה היינו בן י"ג שנים ויום אחד וכן נהגו ואין לשנות.

למי שאינו יכול לשמור נקביו אלא בצער: וכל הטמאים וכו'. בפ' שני דסוכה (דף כ"ה)
 מתמהינן לימא קסבר ר' יוסי בעל קרי אסור להניח תפילין ואוקי אביי משום הכי הא דר'
 יוסי בגוונא אחרינא הרי בהדיא דטמאים חייבים בתפילין: מצטער ומי שאין דעתו מיושבת
 וכו': כתב ה"ר מנוח אע"ג דבשאר מצות אמרינן מצטער איבעי ליה ליתובי דעתיה הכא
 שאני משום היסח הדעת. וכתב עוד מדאמר' במדרש שהיה חושש בראשו לא היה מניח
 תפילין של ראש משמע דמצטער פטור מהתפילין עכ"ל. ואע"פ שיש להשיב על ראייה זו
 דשאני התם שהצער היה בא לו מצד הנחת התפילין אילו היה מניחן מ"מ קצת סמך הוא:
 כהנים בשעת העבודה וכו'. פרק שני דזבחים (דף י"ט) ופירש"י דטעמא משום דהעוסק
 במצוה פטור מן המצוה:

ס. אך אנו אין לנו אלא דברי הב"י והוא כבן ט' כבן עשר. מ"מ היום נהגו להניחם ב'
 או ג' חודשים לפני שיהיה בן י"ג שנים ויום אחד, מ"א ס"ק ד'. וקטן בן י"ג שנים
 ויום אחד הוא חייב בעצמו בתפילין מן התורה אף שלא הביא עדיין ב' שערות שסומכין
 על חזקה דרבא, כה"ח אות י"ג-י"ד.

עין משפט ה.ו.

הרמב"ם הל' חגיגה פ"ב ה"א

נָשִׁים וְעֹבְדִים פְּטוּרִין מִן הָרְאִיָּה. ^ע וְכָל הָאֲנָשִׁים חַיִּבִּים
 בְּרְאִיָּה חוּץ מִחֵרֶשׁ וְאֵלֶם וְשׁוֹטָה וְקָטָן וְסוּמָא וְחֵגֶר
 וְטָמֵא וְעֶרְל. וְכֵן הַזָּקֵן וְהַחֹלֶה וְהַרֶךְ וְהָעֲנָג מְאֹד שְׂאִינָם
 יְכוּלִים לַעֲלוֹת עַל רִגְלֵיהֶן כָּל אֵלוֹ הָאֶחָד עֲשֹׂר פְּטוּרִין.
 וְשָׂאֵר כָּל הָאֲנָשִׁים חַיִּבִּין בְּרְאִיָּה. הַחֵרֶשׁ אִף עַל פִּי שֶׁהוּא
 מְדַבֵּר אֶפְלוֹ חֵרֶשׁ בְּאֲזָנוֹ אַחַת פְּטוּר מִן הָרְאִיָּה. וְכֵן
 הַסּוּמָא בְּעֵינוֹ אַחַת. אוֹ חֵגֶר בְּרִגְלוֹ אַחַת פְּטוּר. הָאֵלֶם
 אִף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ פְּטוּר. טְמֵטוּם וְאַנְדְּרוּגִינוּס
 פְּטוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן סִפְקֵי אִשָּׁה. מִי שֶׁחֲצִי עֶבֶד וְחֲצִי בֶן
 חוּרִין פְּטוּר מִפְּנֵי צַד עֲבֹדוֹת שָׂבוּ. וּמִנֵּין שֶׁכָּל אֵלוֹ
 פְּטוּרִין מִן הָרְאִיָּה. הֵרִי הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת כג-יז) (שְׁמוֹת
 לד-כג) (דְּבָרִים טז-טז) 'יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ' לְהוֹצִיא אֶת
 הַנְּשִׂאִים. וּמִצְוֹת עֲשֵׂה שְׂאִין הַנְּשִׂאִים חַיִּבוֹת בָּהֶן אֵין
 הָעֹבְדִים חַיִּבִּים בָּהֶן. וְעוֹד הֵרִי נֹאמֵר בְּבוֹא כָּל יִשְׂרָאֵל
 לְהוֹצִיא הָעֹבְדִים. וְנֹאמֵר (דְּבָרִים לא-יא) 'בְּבוֹא כָּל
 יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת'. כָּשֶׁם שֶׁהֵן בָּאִין לְהֵרְאוֹת לְפָנֵי ה' כִּן הֵם
 בָּאִים לְרֵאוֹת הַדֵּר קָדְשׁוֹ וּבֵית שְׁכִינָתוֹ. לְהוֹצִיא סוּמָא

ע. כסף משנה: נשים ועבדים פטורים מן הראיה וכו' עד מפני שהם ספק אשה. משנה
 וגמ' בריש חגיגה. ומ"ש ומי שחציו עבד וחציו ב"ח פטור וכו'. שם הכל חייבים
 בראייה לאיתווי חציו עבד וחציו בן חורין ולרבינא דאמר וכו' פטור וכו' ל"ק כאן כמשנה
 ראשונה כאן כמשנה אחרונה. ופי' רש"י משנה אחרונה לאחר שהודו ב"ה לב"ש שיש על
 ב"ד לכוף את אדונו לשחררו ה"ל כאילו משוחרר כבר וחייב. ועל פי פירוש זה כתב
 הראב"ד על דברי רבינו הא דלא כהלכתא דהיא כמשנה ראשונה עכ"ל. ובפ"ב מקרבן פסח
 כתבתי ליישב דברי רבינו: ומנין שכל אלו פטורים מן הראיה וכו'. שם חוץ ממ"ש ועוד
 הרי נאמר בבוא כל ישראל להוציא העבדים:

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים
 בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
 email: minchat.aaa@gmail.com

שְׂאִינוּ רוּאָה. אֶפְלוּ נִסְמִית עֵינוּ אַחַת שְׁהָרִי אֵין רְאִיתוּ
 שְׁלֵמָה. וְשֵׁם נֶאֱמַר (דברים לא-יב) 'לְמַעַן יִשְׁמְעוּ'.
 לְהוֹצִיא מִי שְׂאִין לוֹ שְׁמִיעָה גְמוּרָה. (דברים לא-יב)
 'וְלְמַעַן יִלְמְדוּ'. לְהוֹצִיא מִי שְׂאִינוּ מְדַבֵּר. שְׁכָל הַמְצוּהָ
 לְלַמֵּד מְצוּהָ לְלַמֵּד. וְנֶאֱמַר (שמות לד-כד) 'בְּעֵלְתֶּךָ
 יִרְאוּת אֶת פְּנֵי ה'' מִי שְׁיָכוֹל לַעֲלוֹת בְּרִגְלָיו לְהוֹצִיא חֲגֹר
 וְחוּלָה וְזִקָן וְעָנָג. וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת בִּיאַת הַמְקַדָּשׁ
 שְׂאִין הַטָּמֵא רְאוּי לְבִיאָה וְכֵן הָעֵרֶל מְאוּס כְּטָמֵא:

עין משפט ז. הרמב"ם הל' עבדים פ"ז ה"ז

מִי שְׁחָצִיו עֶבֶד ▸ וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין הוֹאִיל וְאִינוּ מְתָר לֹא
 בְּשִׁפְחָה וְלֹא בְּבֵת חוֹרִין כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן
 חוֹרִין וְכוּתֵב שְׁטָר עָלָיו בְּחָצִי דְמִיּוֹ. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים
 בְּעֶבֶד מִפְּנֵי שְׁהָאִישׁ מְצוּהָ עַל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. אֲבָל
 הַשִּׁפְחָה תִּשָּׂאָר כְּמוֹת שְׁהִיא וְעוֹבְדַת אֶת רַבָּה יוֹם אֶחָד
 וְאֶת עֲצָמָה יוֹם אֶחָד. וְאִם נִהְגוּ בָּהּ הַחוּטָאִים מְנַהֵג
 הַפְּקָר כּוֹפִין אֶת רַבָּה לְשַׁחֲרֹר וְכוּתֵב עָלֶיהָ שְׁטָר בְּחָצִי
 דְּמִיָּה:

שו"ע יו"ד סימן רסז סעיף סב

כב. עד. שפחה שחציה בת חורין אין כופין את רבה לשחררה שאינה מצווה
 על פריה ורביה, ונשארת כמות שהיא ועובדת את עצמה יום אחד

פ. כסף משנה: מי שחציו עבד וכו'. משנה בפרק השולח (דף מ"א). ומ"ש בד"א בעבד
 וכו' אבל השפחה וכו' ואם נהגו בה החוטאים מנהג הפקר וכו'. שם בגמרא:

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים
 בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
 email: minchat.aaa@gmail.com

ואת רבה יום אחד.

אם הכה אדם על ידה וצמתה וסופה לחזור, אם הכה ביום שעובדת את רבה הנזק לרבה, ואם זה ביום שעובדת את עצמה הנזק לעצמה, אבל אם נקטעה ידה וכן כל נזק שאין סופו לחזור חולקין הנזק היא והאדון. אחר המיתה נותן חצי קנס לאדון^ז, ופטור מחצי הכופר.

עין משפט זז. הרמב"ם הל' שופר סוכה ולולב פ"ב ה"ז

הַתִּינוּקוֹת ^ק שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְחַנוּף אֵין מְעַכְבִּין אוֹתָן מִלְתַּקְעַ בְּשַׁבַּת שְׁאִינָה יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּדֵי שְׁיִלְמְדוּ. וּמִתָּר לְגָדוֹל שְׁיִתְעַסֵּק עִמָּהֶן כְּדֵי לְלַמְּדָן בְּיוֹם טוֹב. בֵּין קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחַנוּף בֵּין קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחַנוּף. שְׁהִתְקִיעָה אֵינָה אֶסוּרָה אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת:

שו"ע או"ח סימן תקצו סעיף א

א. אחר תפילת מוסף מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה^ר.

הגה: יש מקומות שנוהגים לחזור ולתקוע ל' קולות, ולאחר שיצאו בזה אין

צ. דאינה עומדת בעמוד והוצא קאי כמו עבד, שהרי אין כופין רבה, ופטור מחצי הכופר שעליו ליתן בשביל צד בת חורין מכיון שאין לה יורשים. ש"ך ס"ק ע"ח.

ק. כסף משנה: התינוקות וכו' בשבת שאינה יו"ט. כלומר שאינו ר"ה וכ"ש בשבת שחל ר"ה בו מיהו ה"מ בזמן שתקיעת שופר דוחה שבת ואפשר דאפילו בזמן הזה דכיון שלא הגיע לחינוך לא איכפת לן אי לא מעכב ליה בר"ה. ומדברי רש"י שכתב מתעסק עמהם לא שהגדול תוקע וכו' משמע שמי שאינו צריך ללמוד אסור לתקוע ביו"ט אחר שתקע תקיעה של מצוה. וא"ת מ"ט שופר אין תוקעין אלא כל זמן שב"ד יושבין ובלולב לא מציינו כן. ונ"ל בשופר אחד יכול להוציא את הכל י"ח ויכול להיות בעוד בית דין יושבין משא"כ בלולב שכל אחד צריך ליטלו ושמא לא יהא שהות:

ר. וי"א כדי לערבב השטן ופי' הט"ז שלא יקטרג עליהם אחר התפלה שהולכים ואוכלים ושותים ושמחים שאינם יראים מאימת הדין. ועוד כדי לדחות החיצונים שלא ינקו מהשפע הנמשך ע"י התפילות ביום הנורא הזה.

ויש נוהגים רק להאריך בתקיעה האחרונה של השלמת המאה קולות, וכל אחד ומנהגו.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 0584150477 או 02-5712225 email: minchat.aaa@gmail.com

לתקוע עוד סתם **ש**, אבל קטן אפי' הגיע לחינוך מותר לומר לו שיתקע **ת**, ומותר לקטן לתקוע כל היום.

עין משפט ט. הרמב"ם הל' מגילה וחנוכה פ"א ה"א

קְרִיאַת הַמְּגִלָּה בְּזִמְנָהּ מִצְוֹת עֲשֵׂה מְדַבְּרֵי סוּפְרִים.
וְהַדְּבָרִים יְדוּעִים שֶׁהֵיא תִקְנַת הַנְּבִיאִים. וְהַכֹּל חַיִּבִים
בְּקְרִיאָתָהּ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְגָרִים וְעַבְדִּים מְשַׁחֲרָרִים.
וּמַחְנֻכִּין אֶת הַקְּטָנִים לְקִרְוָתָהּ. וְאֶפְלוּ כֹהֲנִים בְּעַבֹדְתָן
מִבִּטְלִין עַבֹדְתָן וּבְאִין לְשִׁמְעַ מְקָרָא מְגִלָּה. וְכֵן מִבִּטְלִים
תִּלְמוּד תּוֹרָה לְשִׁמְעַ מְקָרָא מְגִלָּה קַל וְחֹמֶר לְשִׁאֵר מִצְוֹת
שֶׁל תּוֹרָה שְׁפָלָן נִדְחִין מִפְּנֵי מְקָרָא מְגִלָּה. וְאִין לָךְ דְּבָר
שֶׁנִּדְחָה מְקָרָא מְגִלָּה מִפְּנֵי חוּץ מִמֶּת מִצְוָה שְׂאִין לוֹ
קוּבְרִין שֶׁהַפּוֹגֵעַ בּוֹ קוּבְרוּ תִחְלָה וְאַחַר כֶּף קוּרָא:

שו"ע או"ח סימן תרפ"ט פ"א א

א. הכל חייבים בקריאתה **א** אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים, ומחנכים הקטנים **ב** לקרותה.

ש. והט"ז בס"ק ב' כתב דאינו מוכרח ואין שום איסור בעולם, ומ"מ ראוי להחמיר. כה"ח אות ד'.

והואסור להוציא השופר כשאין צורך לתקוע בו דהוי הוצאה שלא לצורך. מ"א ס"ק ב'. ומ"ב שם. אבל מותר לטלטל השופר גם אחרי שתקעו בו שהרי מותר לחנך התינוקות. ט"ז ס"ק ב', ומ"ב אות ג'.

ת. משום דבכך מחנך הקטן ואפי' אחר שאינו אביו מותר. מ"ב ה'.

א. מברייתא בריש ערכין ב'.

ב. היינו שהגיעו לחינוך.